

MARIA VESPERS

VAN CLAUDIO MONTEVERDI DOOR HET LUTHERS BACH ENSEMBLE

JOS VAN VELDHOVEN

LUTHERS
BACH
ENSEMBLE

10 JAAR

Luthers Bach Ensemble (kleinkoor, solisten & barokorkest) | Copper & Zink
Stefanie True-sopraan | Marjon Strijk- sopraan | Benedict Hymas-hault contre
Robert Sellier-tenor | Richard Resch-quintus Harry vd Kamp-bas

---

DO 27 OKTOBER 20:00 GROTE KERK ZWOLLE
VR 28 OKTOBER 20:15 GROTE KERK LEEUWARDEN
ZA 29 OKTOBER 20:00 MARTINIKERK GRONINGEN
ZO 30 OKTOBER 16:00 LUTHERSE KERK DEN HAAG

Dit programma is mede mogelijk gemaakt door:

daannijman.nl

boekhandel
daan nijman
roden • umcg

umcg.daannijman.nl

kunstraad groningen

**BOEKHANDEL
GODERT WALTER**

Het concert in de Grote Kerk van Leeuwarden op 28 oktober 2016 is georganiseerd in samenwerking met de Stichting Appassionata, www.appassionata-leeuwarden.nl en werd mede mogelijk gemaakt door bijdragen van:

Gemeente Leeuwarden
Lammert Koopmans Stichting
Leeuwarder Ondernemers Fonds
Pollema-Tromp Stichting
Provinsje Fryslân
Sint Anthony Gasthuis
Stichting Fonds voor de Geld- en Effectenhandel
Stichting Herbert Duintjer Fonds
Stichting Ritske Boelema Gasthuis

Maria Vespers 10 jaar LBE

Vespro della beata Vergine (1610)

Claudio Monteverdi (1567–1643)

Versiculum: Deus in adjutorium meum intende
Responsorium: Domini ad adiuvandam me festina

Antifoon: Dum esset rex (gregoriaans)
Psalm 109: Dixit Dominus (a 6 voci concertato)
Motet: Nigra sum

Antifoon: Laeva eius (gregoriaans)
Psalm 112: Laudate pueri Dominum (a 8 voci concertato)
Motet: Pulchra es

Antifoon: Nigra sum (gregoriaans)
Psalm 126: Laetatus sum (a 6 voci concertato)
Motet: Duo Seraphim

Antifoon: Iam hiems transit (gregoriaans)
Psalm 112: Nisi Dominus (a 10 voci concertato)
Motet: Audi coelum

Antifoon: Speciosa facta es (gregoriaans)
Psalm 147: Laudate Jerusalem (a 7 voci concertato)

pauze

Sonate XVIII (a 14 voci concertato, voor drie instrumentale koren)
Giovanni Gabrieli (1557-1612)

Capitulum

Hymne: Ave maris stella (a 8 voci concertato)

Versiculum en responsorium

Antifoon: Beatam me dicent
Canticum: Magnificat (a 7 voci concertato)
Sonata sopra Sancta Maria (a 8 voci concertato)

Collecta
Versiculum en responsorium

Advertentie
Wordt nog aangeleverd.

Voorwoord

Het Luthers Bach Ensemble bestaat in december van 2016 tien jaar en wil dat vieren, want er is iets bijzonders aan de hand. Niet dat een barokgezelschap zijn tweede decennium haalt, want daarvan zijn er in dit land vele voorbeelden, waaronder de Nederlandse Bachvereniging die haar honderdste verjaardag nadert. Bijzonder is dat het LBE er binnen deze relatief korte periode in is geslaagd in het in het noorden des lands het bekendste barokgezelschap van eigen bodem te worden. Die positie is bereikt door de combinatie van hoge kwaliteit en frequente optredens. De uitvoering van meer dan 130 concerten van ruim 50 verschillende composities is op zichzelf al een prestatie van formaat in de wereld van de oude muziek. Maar zonder de hoge kwaliteit had het natuurlijk geen betekenis gehad en ook geen groeiende groep vaste bezoekers gekregen. Die kwaliteit is te danken aan de bijzondere combinatie van een vaste groep getalenteerde zangers en musici met de muzikale flair en creativiteit van artistiek leider en dirigent Tymen Jan Bronda.

Het meest bijzondere concert in het kader van het tweede lustrum wordt gevormd door de Maria Vespers van Claudio Monteverdi. Alom wordt Monteverdi gezien als de grootste componist van de vroege barok. En binnen zijn veelzijdige werk vormen de vespers samen met de opera's het hoogtepunt. De virtuoze combinatie van elementen uit de renaissance met de nieuwe muzikale vondsten van de barok roepen grote bewondering op bij de luisteraar, zeker bij een live uitvoering in een sfeervolle kerk door een kwaliteitsensemble onder leiding van een bevlogen dirigent. En dat alles is verzekerd bij deze versie van de vespers onder leiding van Jos van Veldhoven, al 33 jaar leider van de Nederlandse Bachvereniging en in die jaren uitgegroeid tot de beste barokdirigent van ons land. Wij zijn er trots op dat hij met deze uitvoering bijdraagt aan de lustrumviering van het LBE. Mocht u ons willen steunen als donateur/vriend van het LBE, of als barokliefhebber en geofende amateurzanger ook eens willen meedoen aan een volgende uitvoering van het projectkoor van LBE? Ik verwijs u graag naar de informatie achter in dit programmaboekje. Daar vindt u ook een overzicht van andere uitvoeringen en activiteiten van het LBE, maar u kunt ook terecht op onze website: www.luthersbachensemble.nl. Graag zien we u terug bij een volgend concert.

Ton Kee
voorzitter LBE

10 JAAR

Toelichting bij het programma

Op de titelpagina van Monteverdi's verzameling kerkmuziek uit 1610, waarin onder andere de Mariavespers zijn opgenomen, staat met de grootste op die pagina gebruikte letters gedrukt 'Sanctissimae Virgini': 'voor de allerheiligste Maagd'. In de gedrukte orgelpartij van die verzameling is boven het begin van de Mariavespers - misschien heeft Monteverdi zelf wel uit deze partij gespeeld getuige een voetnoot van de uitgever: 'Partitura del Monte verde' - een echte titel te vinden: 'Vespro della Beata Vergine da concerto composto sopra canti fermi', oftewel 'Vespers voor de Heilige Maagd in concerto-stijl op gregoriaans melodieën gecomponeerd'. Het is duidelijk: een van de grootste meesterwerken uit onze muziekgeschiedenis is onverbreekelijk verbonden met misschien wel de meest aanbeden en tot de verbeelding sprekende van alle heiligen: de Maagd Maria.

In het katholieke kerkelijk jaar zijn een aantal speciale en belangrijke feesten voor Maria opgenomen. Aan het begin van de 17de eeuw waren dat: 2 februari (Purificatio, Maria Lichtmis), 25 maart (Annuntiatio Mariae, Maria Boodschap), 2 juli (Visitatio Mariae, Visitatie), 5 augustus (Maria ad Nives, Maria ter Sneeuw), 15 augustus (Assumptio Mariae, Maria Hemelvaart), 8 september (Nativitas Mariae, Geboorte van Maria) en 8 december (Conceptio Mariae, Onbevleete Ontvangenis). Voor de vespers van al deze Mariafeesten zou de verzameling muziek zoals Monteverdi in 1610 publiceerde goed hebben kunnen dienen. Elk van de Mariafeesten begon met vespers, avondgebeden, op de voorafgaande avond en een tweede vespersdienst vond op de avond van het feest zelf plaats.

Tijdens een vespersdienst werden steeds vijf psalmen, een Hymne en het Magnificat gezongen. Vóór en ná elke psalm werd een antifoon gezongen die de psalmtekst relateerde aan de gebeurtenis in het kerkelijk jaar. Een antifoon is een vers dat gezongen wordt als inleiding op en ter afsluiting van een psalm tijdens de mis en het getijdengebed. Bij de hierboven genoemde Mariafeesten werden steeds dezelfde vijf Mariapsalmen gezongen, maar de antifonen wisselden daarbij natuurlijk van feest tot feest. Het waren in Monteverdi's tijd vooral de vespers die met veel muzikale pracht en praal gepaard gingen. De grote Mariafeesten behoorden bovendien tot de belangrijkste gebeurtenissen in het kerkelijk jaar. En hoewel we alle visuele aspecten van destijds, de prachtige gewaden, de altaren met goud en zilver, de processies en de rijk aangeklede kerken, bij een uitvoering heden ten dage moeten missen, is de schitterende en soms extravagante muziek van Monteverdi een goede spiegel van de zinnelijke en extroverte opvattingen over religie in het begin van de 17de eeuw.

Voor de uitvoering van de Mariavespers die u vanavond kunt beluisteren is gekozen voor de context van het Mariafeest op 8 december, het feest van de Onbevleete Ontvangenis. Al zeer vroeg in de Christelijke geschiedenis vierde men begin december de ontvangenis van Maria in de schoot van haar moeder Anna. Voor de gregoriaanse gezangen werd bij dit feest in de 17de eeuw teruggerepen naar een groep gezangen die geschikt waren voor alle Mariafeesten. De teksten van de antifonen zijn (evenals twee delen uit de Mariavespers) afkomstig uit het Hooglied.

De muziek van Monteverdi komt, door de toevoeging van het Gregoriaans, in de context te staan waar zij oorspronkelijk voor is geschreven. Het Gregoriaans dat u tijdens de uitvoering hoort is afkomstig uit liturgische boeken uit het begin van de 17de eeuw en wordt uitgevoerd volgens de voorschriften uit dezelfde tijd.

In Monteverdi's publicatie van de Mariavespers uit 1610 komen behalve de vijf Maria-psalmen, de Hymne en het Magnificat een reeks andere, kleinere composities voor. Ze zijn in de uitgave zorgvuldig tussen de psalmen geplaatst en nemen op het eerste gezicht de rol van de antifonen over. Soms correspondeert de tekst ervan met een antifoontekst, soms ook niet. In het begin van de 17de eeuw was het bij belangrijke feesten gebruikelijk om de antifoon ná de psalm te vervangen door een onafhankelijk motet of instrumentaal stuk (ook wel antifoon-substituut genoemd). De antifoon werd dan door de clerus, de geestelijken, gebeden (zonder dat dit de muziek verstoorde). In Monteverdi's tijd werden zelfs losse bundels met antifoon-substituten uitgegeven (onder andere door Giovanni Francesco Anerio). Na de laatste van de vijf psalmen werd het substituut vaak weggelaten.

Er zijn redenen om aan te nemen dat de 'Sonata sopra Sancta Maria' bedoeld is om in plaats van de antifoon ná het Magnificat te klinken. Vaak werd zelfs in plaats van dit antifoon een instrumentaal stuk uitgevoerd dat dan het karakter van een postludium kreeg.

Drie belangrijke steden in Italië kunnen met de Mariavespers in verband worden gebracht: Mantua (waar Monteverdi tussen 1590 en 1612 werkte), Rome en Venetië.

Rome heeft eigenlijk nooit een bijzonder grote rol gespeeld in Monteverdi's leven. Weliswaar bezocht hij de stad in 1610 en droeg hij de Mariavespers op aan paus Paulus V, maar dit was waarschijnlijk slechts bedoeld om te laten weten dat hij een goede kandidaat was voor een hoge muzikale functie aan het pauselijke hof. Wellicht heeft Monteverdi indruk willen maken met de wijze waarop hij in de Mariavespers het traditionele Gregoriaans wist te verbinden met de modernste compositiestijlen van zijn tijd. Dit aspect geeft Monteverdi's muziek trouwens een unieke plaats binnen de muziekgeschiedenis. Venetië was in Monteverdi's tijd hét centrum van muziekuitgeverijen. Het is dus goed te begrijpen dat in deze stad in 1610 de Mariavespers in druk verschenen. Er is wel eens gesuggereerd dat Monteverdi door middel van deze publicatie indruk heeft willen maken op diegenen die de 'maestro da cappella' van de San Marco (de Basilica van de Doge) moesten benoemen, maar zij hadden net een dergelijke benoeming achter de rug. In 1609 was Giulio Cesare Martinengo aangesteld, Monteverdi zou hem pas in 1613 opvolgen. Het is goed denkbaar dat Monteverdi ná 1613 het geheel of delen van de Mariavespers in Venetië heeft uitgevoerd, maar hij kan ze nauwelijks met dit doel voor ogen hebben geschreven.

Aan het hof van Vincenzo I Gonzaga in Mantua behoorde het schrijven van kerkmuziek niet tot Monteverdi's taak. Dat was het werk van Giacomo Gastoldi, die in dienst was van de hertogelijke kapel. Toen deze wegens ernstige ziekte eind 1608 zijn werk moest staken, werd er geen geschikte opvolger gevonden. Het is goed denkbaar dat men toen Monteverdi vroeg om muziek te schrijven voor de hertogelijke kapel. Er zijn inmiddels een aantal theorieën over de aanleiding voor het schrijven van de Mariavespers, maar over geen enkele bestaat een consensus onder musicologen. Toch is wellicht het gebruik van de fanfare uit de Monteverdi's opera (1607) 'Orfeo' om de Mariavespers te openen een indicatie dat het werk werd geschreven voor een feestelijke gelegenheid in Mantua.

Jos van Veldhoven

Teksten & vertalingen

CLAUDIO MONTEVERDI

Vespro della Beata Vergine (1610)

Versiculum

Deus in adiutorium meum intende.   God, kom mij te hulp

Responsorium

Domini ad adiuvandum me festina.   Heer, haast U mij te helpen

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.   Eer aan de Vader en de Zoon en de Heilige
Sicut erat in principio et nunc et semper,   Geest. Zoals het was in het begin en nu en
et in saecula saeculorum. Amen.   altijd en in de eeuwen der eeuwen. Amen.
Alleluia.   Halleluja.

Antifoon

Dum esset rex in accubitu suo, nardus   Terwijl de koning op zijn rustbank ligt
mea dedit odorem suavitatis.   geeft mijn nardus een zoete reuk.

Psalm 109

Dixit Dominus Domino meo: Zó zegt het Jahwe tot mijn Heer:
sede a dextris meis.   'wees gezeten aan mijn rechterhand:
Donec ponam inimicos tuos,   welhaast doe ik uw vijanden zijn
scabellum pedum tuorum.   een bank voor uw voeten.'
Virgam virtutis tuae emittet Dominus   Want Jahwe strekt uw heersersstaf
ex Sion: vanuit Sion:
dominare in medio inimicorum   gebieden zult gij tot diep in vijandelijk
tuorum.   land.
Tecum principium in die virtutis tuae   U toegewijd is uw volk als de dag
in splendoribus sanctorum: aanbreekt van uw heerban.
ex utero ante luciferum genui te.   Getooid als gold het een feest, uit
de schoot van de dageraad zie! als
schitterdauw uw jonge krijgers.

Iuravit Dominus et non penitebit eum: Jahwe zwoer het - Hij neemt het niet terug:
Tu es sacerdos in aeternum   'gij zult priester zijn, de eeuwen door,
secundum ordinem Melchisedech.   krachtens mijn uitspraak: Melchisedek.'
Dominus a dextris tuis   Mijn heer zetelt aan uw rechterhand:
confregit in die irae suae reges.   koningen slaat hij neer als hij toorn,
Iudicabit in nationibus, implebit ruinas: richt over de heidenen, velt hen ongeteld,
conquassabit capita in terra   verplettert hun sterkte zover de aarde
multorum.   reikt,
De torrente in via bibet: lest zijn dorst onderweg uit de beek.
propterea exaltabit caput.   Hoog mag hij het hoofd heffen.
Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.   Eer aan de Vader en de Zoon en de Heilige
Sicut erat in principio et nunc et semper,   Geest. Zoals het was in het begin en nu en
et in saecula saeculorum. Amen.   altijd en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Motet

Nigra sum, sed formosa, filia   Wel ben ik donker, maar toch bekoorlijk,
Jerusalem;   dochters van Jeruzalem,
ideo dilexit me rex et introduxit in   Daarom had de koning mij lief en nam
cubiculum suum.   mij mee in zijn vertrekken.
Et dixit mihi: En hij zei tegen mij:
surge, amica mea et veni,   'Sta op mijn liefste, kom toch mijn
iam hiems transiit,   schoonste.
imber abiit et recessit,   Kijk maar, de winter is heen,
flores apparuerunt in terra nostra;   de regentijd voorgoed voorbij,
tempus putationis advenit.   op het veld staan weer bloemen;
de tijd om te snoeien breekt aan.'

Antifoon

Laeva eius sub capite meo, et dextera   Zijn linkerhand is onder mijn hoofd,
illius amplexabitur me.   en zijn rechter zal mij omarmen.

Psalm 112

Laudate, pueri, Dominum,
laudate nomen Domini.
Sit nomen Domini benedictum,
ex hoc nunc et usque in seculum.
A solis ortu usque ad occasum,
laudabile nomen Domini.
Excelsus super omnes gentes Dominus,
et super coelos gloria eius.
Quis sicut Dominus Deus noster,
qui in altis habitat
et humilia respicit
in coelo et in terra?
Suscitans a terra inopem,
et de stercore erigens pauperem:
Ut collocet eum cum principibus,
cum principibus populi sui.
Qui habitare facit sterilem in domo,
matrem filiorum laetantem.
Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.
Sicut erat in principio et nunc et semper,
et in saecula saeculorum. Amen.

Motet

Pulchra es, amica mea, suavis et
decora, filia Jerusalem.
Pulchra es, amica mea, suavis et
decora sicut Jerusalem,
terribilis, ut castrorum acies ordinata.
Averte oculos tuos a me,
quia ipsi me avolare fecerunt.

Antifoon

Nigra sum, sed formosa, filiae
Jerusalem;
ideo dilexit me rex et introduxit in
cubiculum suum.

Looft, knechten des Heren,
looft de naam van de Heer.
De naam van de Heer zij gezegend,
van thans tot in eeuwigheid.
Van de opgang der zon tot haar dalen
zij geprezen de naam van de Heer.
Hoog boven alle volken de Heer;
hemelhoog is zijn glorie.
Wie is als de Heer, onze God,
die woning maakt in den hoge,
die neder wil zien op dit laagland? -
In de hemel Hij en op aarde;
die de arme opricht uit het stof,
uit het slijk wil heffen de schamele,
dat hij zetelen mag met de machtigen,
met de machtigen van zijn volk.
Die de onvruchtbare geeft haar plaats in
het huis:
een lachende moeder van kinderen.
Eer aan de Vader en de Zoon en de Heilige
Geest. Zoals het was in het begin en nu en
altijd en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Je bent mooi, mijn vriendin, mooi als
Tirsa,
bekoorlijk als Jeruzalem,
maar ook geducht als een leger in
slagorde!
Wend je ogen van mij af,
ze brengen me in verwarring.

Wel ben ik donker, maar toch bekoorlijk,
dochters van Jeruzalem,
Daarom had de koning mij lief en nam
mij mee in zijn vertrekken.

Psalm 121

Laetatus sum in his quae dicta sunt mihi:
in domum Domini ibimus.
Stantes erant pedes nostri,
in atriis tuis, Jerusalem.
Jerusalem, quae aedificatur ut civitas,
cuius participatio eius in idipsum.
Illuc enim ascenderunt tribus,
tribus Domini:
testimonium Israel,
ad confitendum nomini Domini.
Quia illic sederunt sedes in iudicio,
sedes super domum David.
Rogate quae ad pacem sunt Jerusalem,
et abundantia diligentibus te.
Fiat pax in virtute tua,
et abundantia in turribus tuis.
Propter fratres meos et proximos meos,
loquebar pacem de te.
Propter domum Domini Dei nostri,
quaesivi bona tibi.
Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.
Sicut erat in principio et nunc et semper,
et in saecula saeculorum. Amen.

Motet

Duo Seraphim clamabant alter ad
alterum:
Sanctus Dominus Deus Sabaoth,
plena est omnis terra gloria eius.
Tres sunt qui testimonium dant in coeli:
Pater, Verbum et Spiritus Sanctus,
et hi tres unum sunt.
Sanctus Dominus Deus Sabaoth,
plena est omnis terra gloria eius.

Hoe verblijd was ik, toen zij mij zeiden:
'wij gaan op naar het huis van de Heer.'
Zo staan dan nu onze voeten
in uw poorten, Jerusalem,-
Jerusalem, gij, gebouwd als een stad
tot hechte eenheid gevoegd.
Het is dáárheen dat opgaan de stammen,
de stammen van Hem, van Jahwe:
voorschrift voor Israël dit,-
dat zij loven de Naam van de Heer.
Dáár zijn ook de zetels gezet ten gerichte,
de zetels van Davids huis.
Vrede vraagt over Jerusalem,
rust voor wie U beminnen;
Er zij vrede binnen uw muur,
en in uw burchten zij rust.
Om mijn broeders en om wie mij na zijn
laat mij spreken: 'vrede over U!'
Om het huis van de Heer, onze God
vraag ik dat zij gezegend moogt zijn.
Eer aan de Vader en de Zoon en de Heilige
Geest. Zoals het was in het begin en nu en
altijd en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Twee serafijnen riepen elkander toe:
Heilig is de Heer God Zebaoth,
vervuld is de gehele aarde van zijn
heerlijkheid.
Drie zijn er, die getuigen in de hemel:
de Vader, het Woord en de Heilige Geest
en deze drie zijn één.
Heilig is de Heer God Zebaoth, vervuld
is de gehele aarde van zijn heerlijkheid.

Antifoon

Iam hiems transiit, imber et recessit:
Surge amica mea, et veni.

Thans is de winter vergangen en de regen-
tijd voorbij: sta op, mijn vriendin en kom.

Psalm 126

Nisi Dominus aedificaverit Domum,
in vanum laboraverunt qui aedificant
eam.

Als de Heer het huis niet wil bouwen,
vergeefs zwoegen daaraan de
bouwers;

Nisi Dominus custodierit civitatem,
frustra vigilat qui custodi eam.

Wil de Heer de stad niet bewaken,
vergeefs staat de wachter op wacht.

Vanum est vobis ante lucem surgere.
Surgite postquam sederitis,
qui manducatis panem doloris.

Vergeefs is het dat gij vroeg opstaat,
vergeefs dat ge laat pas u rust gunt,
dat gij het brood eet der smarten:

Cum dederit dilectis suis somnum.

Hij toch schenkt die Hij lief heeft de slaap.

Ecce haereditas Domini, filii:

Zie, wat Hij heeft toegedacht: zonen

merces, fructus ventris.

zijn gave: de vrucht van de schoot.

Sicut sagittae in manu potentis,
ita filii excussorum.

Als pijlen in de hand van de strijder
zó zijn de zonen der jeugd.

Beatus vir

Wel is hij gelukkig, de man

qui implevit desiderium suum ex ipsis;

die met deze zijn pijlkoker vulde:

non confundetur

zij maken hem níet beschaamd

cum loquetur

als zij te woord moeten staan

inimicis suis in porta.

vijanden in de stadspoort.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.

Eer aan de Vader en de Zoon en de Heilige

Sicut erat in principio et nunc et semper,

Geest. Zoals het was in het begin en nu en

et in saecula saeculorum. Amen.

altijd en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Motet

Audi, coelum, verba mea plena desiderio
et perfusa gaudio.

Hoor aan, hemel, mijn woorden vol van
verlangen en doorstroomd van vreugde.

- Audio

- Ik hoor

Dic, quaeso, mihi quae est ista,
quae consurgens ut aurora rutilat,
ut benedicam.

Zeg mij, vraag ik, wie is zij, die daar
opstaat en rossig is als de dageraad,
opdat ik haar zalig prijze?

- Dicam

- Ik zal het zeggen

Dic, nam ista pulchra ut luna,
electa ut sol replet laetitia terras,
coelos Maria.

- Maria

Zeg mij, of zij - schoon als de maan,
uitgelezen als de zon, vervult zij de aarde
en de hemel van vreugde - Maria is.

- Zij is Maria

Maria Virgo illa dulcis,
praedicata de Prophetis Ezechiel,
porta Orientalis.

- Talis

Maria is dus die zoete maagd,
als de poort van het Oosten,
voorzegd door de propheet Ezechiël.

- Zo is zij

Illa sacra et foelix porta,
per quam mors fuit expulsa,
introduxit autem vitam.

- Ita

Zij is die geheiligde en gelukzalige poort,
waardoor de dood werd verdreven
en die het leven binnenvoerde.

- Het leven

Quae semper tutum est medium
inter homines et Deum,
pro culpae remedium.

- Medium

Steeds is zij geweest een veilige
middelaarster tussen mensen en God,
delgster van onze schuld.

- Middelaarster

Omnes hanc ergo sequamur,
qua cum gratia mereamur vitam
aeternam.

Consequamur.

- Sequamur

Laten wij allen dan Haar volgen,
door wier genade wij het eeuwige leven
deelachtig worden.

Laten wij haar volgen.

- Laten wij haar volgen

Praestet nobis Deus, Pater hoc et Filius
et Mater cuius nomen invocamus
dulce miseris solamen.

- Amen

Moge ons dit verschaffen God, de Vader
en de Zoon, en de Moeder, wier naam
wij aanroepen als zoete troost voor de
ongelukkigen.

- Amen

Benedicta es, Virgo Maria,
in saeculorum saecula.

Gezegend zijt gij, Maagd Maria,
in de eeuwen der eeuwen.

Antifoon

Speciosa facta es et suavius in deliciis
tuis,
Sancta Dei genitrix.

Gij zijt schoon, en lieflijk door uw
bekeerlijkheden,
Heilige Moeder Gods.

Psalm 147

Lauda, Jerusalem, Dominum;
lauda Deum tuum, Sion.
Quoniam confortavit seras portarum
tuarum,
benedixit filiis tuis in te.
Qui posuit fines tuos pacem,
et adipe frumenti satiat te.
Qui emittit eloquium suum terrae,
velociter currit sermo eius.
Qui dat nivem sicut lanam,
nebulam sicut cinerem spargit.
Mittit cristallum suum sicut bucellas:
ante faciem frigoris eius quis
sustinebit?
Emittet verbum suum, et liquefaciet ea;
flabit spiritus eius, et fluent aquae.
Qui annuntiat verbum suum Jacob,
iustitias et iudicia sua Israel.
Non fecit taliter omni nationi,
et iudicia sua non manifestavit eis.
Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.
Sicut erat in principio et nunc et semper,
et in saecula saeculorum. Amen.

Pauze

Capitulum

Ab initio et ante saecula creata sum,
et usque ad futurum saeculum non
desinam et in habitatione sancta coram
ipso ministravi. Deo gratias.

Hymne

Ave, maris stella,
Dei Mater alma,
Atque semper Virgo,
Felix coeli porta

Roem, Jeruzalem, de Heer,
prijs, o Sion, uw God:
Hij versterkt de sluitbalk uwer
poorten,
zegt in uw midden uw zonen.
Hij die vrede schept in uw gebied,
u verzadigt met kostelijke tarwe;
die zijn aanzegging zendt naar de aarde,
-hoe haastig rept zich zijn woord-
de sneeuwvlokken laat dalen als wol,
de rijp strooit als dwarrelende as;
die als scherven zijn ijzel doet vallen.
Wie kan voor zijn koude
bestaan?
Zijn bevel zendt Hij en de dooi komt,
zendt de wind uit - de wateren vloeien.
Jakob heeft Hij zijn woorden onthuld,
Israël het bestel van zijn wetten.
Nooit deed Hij aldus aan één volk.
Zijn bestel is anderen verborgen.
Eer aan de Vader en de Zoon en de Heilige
Geest. Zoals het was in het begin en nu en
altijd en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Vanaf de aanvang en voor alle eeuwen ben
ik geschapen, en tot aan de toekomstige
eeuw zal ik niet ophouden, en in de heilige
woning dienstbaar zijn in Zijn tegenwoor-
digheid. Dank zij God.

Wees gegroet, o Sterre
Moeder Gods en tevens
Gave Maagd bestendig,
Blijde poort des Levens

Sumens illud Ave
Gabrielis ore,
Funda nos in pace,
Mutans Evae nomen.

Solve vincla reis,
Profer lumen caecis,
Mala nostra pelle,
Bona cuncta posce.

Monstra te esse matrem,
Summat per te preces,
Qui pro nobis natus
Tulit esse tuus.

Virgo singularis,
Inter omnes mitis,
Nos, culpae solutos,
Mites fac et castos.

Vitam praesta puram,
Ite para tutum,
Ut videntes Jesum,
Semper collaetemur.

Sit laus Deo Patri
Summo Christo decus,
Spiritui Sancto,
Tribus honor unus.
Amen.

Versiculum en responsorium

Dignare me laudare te, virgo sacrata.
Da mihi virtutem contra hostes tuos.

Antifoon

Beatam me dicent omnes generationes,
quia ancillam humilem respexit Deus.

's Engels groet aanvaardend
Grond ons in zo'n vrede
Dat de naam van Eva
Brenge een Ave mede.

Slaak de boei der bozen,
Open 't oog der blinden,
Doe ons euvlen wijken,
Godes gunst ons vinden.

Toon U onze Moeder
Bij den nooit Volprezen,
Die, voor ons geboren,
De Uwe wilde wezen.

Maak, o Maagd der Maagden,
Als niet éne aanminnig,
Ons van zonde ontbonden
Zuiver en zachtzinnig.

Doe ons, rein van wandel
't Wisse pad betreden,
Tot we juichend Jezus
Zien in 't eeuwig Eden.

Lof zij God de Vader,
Christus, onze Koning,
Lof den Geest; hun drieën
De eigenste eerbetoning.
Amen.

Keur mij waardig U te prijzen, heilige
Maagd. Geef mij moed tegen Uw vijanden.

Gelukzaligen zullen mij prijzen alle
geslachten, omdat God naar mij heeft
omgezien.

Collecta

Dominus vobiscum.
Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Concede nos famulos tuos, quaesumus Domine Deus, perpetua mentis et corporis sanitate gaudere: et gloriosa beatae Mariae semper virginis intercessione, a praesenti liberari tristitia, et aeterna perfrui laetitia, per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen

Dominus vobiscum.
Et cum spiritu tuo.

Benedicamus Domino.
Deo gratias.

Versiculum en responsorium

Divinum auxilium maneat semper nobiscum.
Amen.

De Heer zij met u.
En met uw geest.

Laat ons bidden

Geef ons, Uw dienaren, zo bidden wij, Heer God, het genot van een voortdurende gezondheid van geest en lichaam: een dat wij door de glorievolle bijstand van de gelukzalige Maria, eeuwig maagd, bevrijd worden van de huidige droefenis, en de eeuwige vreugde mogen genieten, door onze Heer Jesus Christus, Uw zoon, die met U leeft en regeert in de eenheid van de Heilige Geest van God, in alle eeuwen der eeuwen. Amen

De Heer zij met u.
En met uw geest.

Laat ons de Heer zegenen
God zij dank.

Moge de goddelijke hulp altijd met ons blijven.
Amen.

Solisten

Jos van Veldhoven wordt vaak in een adem genoemd met de Nederlandse Bachvereniging. Sinds hij in 1983 dirigent en artistiek leider werd, is de Bachvereniging geprofessionaliseerd en uitgegroeid tot een ensemble van wereldformaat. Onder zijn leiding kwam een indrukwekkende cd-serie met de grote werken van Bach tot stand en maakte de Bachvereniging concertreizen in Europa, de Verenigde Staten en Japan. Daarbij klonk niet alleen Bach, maar ook 'nieuw' repertoire, zoals oratoria van Telemann en Graun, vespers van Gastoldi, reconstructies van Bachs Markus-Passion, de Köthener Trauer-Music en vele onbekende zeventiende-eeuwse dialogen. In zijn programmering weet Jos van Veldhoven telkens weer traditie en avontuur met elkaar te verbinden. Hij was een van de initiatiefnemers van All of Bach – het grote project waarin de Bachvereniging alle werken van Bach uitvoert, opneemt en online publiceert. Jos van Veldhoven leidde eigentijdse premières van barokopera's van onder meer Mattheson, Keiser, Bononcini, Legrenzi, Conti en Scarlatti. Voor de operahuizen van Bonn en Essen maakte hij met regisseur Dietrich Hilsdorf een cyclus geënceneerde Händelatoria. Hij was te gast bij onder meer het Nederlands Kamerkoor, het Groot Omroepkoor, het Vlaams Radiokoor, het Beethoven Orchester Bonn, de Robert Schumann Philharmonie, de Essener Philharmoniker, het Sinfonieorchester Wuppertal, het Noord Nederlands Orkest en het Brabants Orkest. In juni 2014 leidde hij de Bachvereniging tijdens de wereldpremière van de opera Oidipous van Calliope Tsoupa-ki tijdens het Holland Festival. Jos van Veldhoven studeerde muziekwetenschap en koor- en orkestdirectie. Hij is docent koordirectie aan het Conservatorium van Amsterdam en het Koninklijk Conservatorium te Den Haag. In 2007 werd hij benoemd tot ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw om zijn baanbrekende werk voor de oude muziek.

Jos van Veldhoven dirigent

Joanna Huszcza aanvoerder

Joanna Huszcza is een hartstochtelijke speler van kamermuziek, naast haar activiteiten als concertmeester en solist. Ze speelt vaak op belangrijke podia en festivals.

Zij werd geboren in Warschau en woont nu in Brussel. Zij studeerde aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag onder leiding van Enrico Gatti. Na haar afstuderen werd zij door de Muziekacademie van Lodz (Polen) uitgenodigd om het bespelen van de historische viool op te nemen in het lesprogramma. Als docent beleeft zij ook veel plezier aan de hechte samenwerking met het Koninklijk Conservatorium in Brussel en de afdeling Oude Muziek daarvan. Zij geeft er regelmatig les sinds 2015.

Dankbaar denkt zij terug aan de samenwerking met enkele van de meest intelligente en inspirerende persoonlijkheden in de muziekwereld. Deze ervaring stelde haar in staat om zelf naar antwoorden te zoeken en haar eigen muzikale context te vinden. Het idee dat muziek een taal is heeft haar nooit verlaten en vandaar dat zij een speciale belangstelling heeft voor het vocale aspect van het vioolspel.

Jo is net zo gek op koffie als op een open en vruchtbare muzikale dialoog met haar collega's. Haar trouwe metgezel, de viool, is in 1689 gemaakt door Hendrik Jacobs in Amsterdam.

Benedict Hymas hault-contre

Na een studie muziekwetenschap aan het King's College in Londen studeerde Benedict Hymas af in 2008 en zong hij met een aantal zeer vooraanstaande ensembles in Groot-Brittannië, zoals Stile Antico, het Gabrieli Consort, het Monteverdi Choir, Tenebrae en de Tallis Scholars. Vervolgens studeerde hij verder voor een master aan het Royal College of Music.

Als concertsolist heeft hij intussen een grote ervaring met de partij van de evangelist in de Bach-passies, waarover een recensent opmerkte dat 'Benedict Hymas voorbeeldig zong in de rol van de Evangelist, hij wist wanneer hij het verhaal vaart moest geven en wanneer hij diende te vertragen bij belangrijke momenten – en zijn soepele, buigzame stem is altijd een genot om te horen.' Hij heeft ook opgetreden als solist met John Eliot Gardener, Paul McCreech, Stephen Layton en Eric Whitacre.

Recente projecten waren zijn optredens en de opname van James MacMillans 'Since it was the Day of Preparation', die juichende recensies opleverden in de pers. BBC Music Magazine gaf vijf sterren, met de opmerking dat 'Benedict Hymas heeft de lat hoog gelegd in zijn monoloog zonder begeleiding, waarbij hij de melismen met een zeldzame buigzaamheid en een volhardende expressiviteit vorm gaf die de luisteraar niet los liet'. Gramophone Magazine merkte op dat 'Benedict Hymas speciaal geloofd moet worden voor zijn betoverende weergave van de openingsverzen van de tekst'.

Andere recente optredens waren een uitgebreide tour door de Verenigde Staten en Europa met Philippe Herreweghe en de solisten van Collegium Vocale Gent, de operarollen in 'Acis en Galatea' van Händel en Purcells 'Dido en Aeneas' in België en Nederland.

Harry van der Kamp bas

Harry van der Kamp studeerde bij Alfred Deller, Pierre Bernac, Max van Egmond en Herman Woltman, onder andere aan het Sweelinck Conservatorium te Amsterdam. Hij behoorde tot de founding singers (in 1970) van Cappella Amsterdam en was vervolgens twintig jaar in dienst van het Nederlands Kamerkoor (1974-1994), waarvan zeven jaar als artistiek adviseur. Hij is professor emeritus van de Hochschule für Künste te Bremen (Duitsland). Harry van der Kamp geniet wereldwijde bekendheid als bas-bariton in de barokwereld. Van New York tot Peking trad hij in zijn veertigjarige carrière op met leidende barokspecialisten als Gustav Leonhardt en Nikolaus Harnoncourt en vele van hun navolgers. Als operazanger zong hij in opera's van Peri en Monteverdi tot Viviers en Knaifel, in Requiem van Pierre de la Rue tot

Giuseppe Verdi, in Lamentaties van Tallis tot Strawinsky. Als solist en ensemblezanger heeft hij talloze cd-opnamen op zijn naam staan. Met zijn eigen Gesualdo Consort Amsterdam trad hij op in Europa en Canada met revolutionaire werken van de 16de tot de 20ste eeuw. Diverse cd-opnamen van uniek repertoire zijn met belangwekkende prijzen bekroond. In 2008 was hij Grammy-genomineerde voor zijn rol van Aegée in Lully's opera 'Thésée'. Twee Edisons Klassiek werden in de wacht gesleept voor de Nederlandstalige boek-cd uitgave van de complete vocale werken van Jan Pieterszoon Sweelinck 'Het Sweelinck Monument' (23 cd's verdeeld over acht boeken), dat in 2010 werd aangeboden aan Koningin Beatrix. Harry van der Kamp werd bij deze gelegenheid benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

Richard Resch quintus

Richard Resch volgde zijn eerste muzikale opleiding bij het koor van de Regensburger Domspatzen. Na een opleiding piano aan de Hochschule für Musik in Augsburg studeerde hij klassieke zang bij Agnes Habereder, Hans-Joachim Beyer, Edda Sevenich en Dominik Wortig aan het Leopold-Mozart-Zentrum van de Universiteit Augsburg en oude muziek en ensemblemuziek aan de Schola Cantorum Basiliensis in Basel met Evelyn Tubb en Anthony Rooley. Om zijn studie te voltooien, volgde Richard masterclasses bij Regina Resnik, Rudolf Janssen, Rudolf Piernay, Udo Reinemann, Wolfram Rieger, Gerd Türk en oratoriumklassen bij Hans-Jörg Albrecht en Frieder Bernius. In 2009 won hij bij de internationale operawedstrijd in Treviso een speciale prijs als

jongste finalist. Ook won hij prijzen bij de internationale operawedstrijd 'Kammeroper Schloss Rheinsberg' in 2010, en in 2011 tijdens de internationale operawedstrijd van 'Gut Immling'. Richard Resch was werkzaam bij verschillende theaters, zoals het Theater Augsburg, Staatstheater Braunschweig en het Prinzregententheater München. Hij werkte met dirigenten als Rolf Beck, Christoph Eschenbach, Helmuth Rilling, Andreas Spering en diverse vooraanstaande orkesten zoals het Leipziger Kammerorchester, Neue Hofkapelle München, Bach-Collegium Stuttgart, Sinfonia Varsovia en het SWR Radio-Sinfonieorchester. Hij trad ook op in China en Japan.

A close-up portrait of Robert Sellier, a man with short brown hair and a light beard, looking directly at the camera with a neutral expression. He is wearing a white collared shirt.

Robert Sellier tenor

Robert Sellier kreeg zijn eerste zanglessen bij Hartmut Elbert aan de Bayerische Singakademie en hij voltooide zijn studie aan de Musikhochschule Augsburg bij Jan Hammar. Na zijn eerste optredens bij het Freie Landestheater Bayern, het Stadttheater Klagenfurt, de Ludwigsburger Festspielen en de Salzburger Festspielen maakte hij van 2007 tot 2012 deel uit van het vaste ensemble van het Staatstheater am Gärtnerplatz in München. Daarna volgden gastoptredens aan het Theater Münster en de Händelfestspielen in Göttingen en Halle. Sinds 2013 is Robert Sellier vast lid van het ensemble van de opera in Halle en daarnaast vaak solist bij concerten van de Staatskapelle Halle.

Al sinds zijn studie houdt Sellier zich intensief bezig met de historische opvoeringspraktijk. Zo treedt hij intussen vaak op met oude muziekensembles zoals l'arpa festante, Orfeo Barockorchester, Barucco, les cornets noirs, Orchestra of the Age of Enlightenment en andere. Een scenische opvoering van Purcells 'Fairy Queen' bracht hem samen met het New Londen Consort naar Valencia, Istanbul, Wenen en tenslotte Mexico City.

A close-up portrait of Marjon Strijk, a woman with long, wavy blonde hair and blue eyes, looking slightly to the side. She is wearing a blue top and a large, ornate earring.

Marjon Strijk sopraan

De sopraan Marjon Strijk studeerde solozang bij Jeanne Companjen en Eugenie Dietewig. Momenteel wordt zij gecoached door Elena Vink. Masterclasses volgde zij onder andere bij Michael Chance en Ulrich Eisenlohr. Als soliste wordt zij veelvuldig gevraagd en haar repertoire omvat vele stijlperiodes: van onder anderen Schütz, Bach, Mozart, Brahms tot hedendaagse componisten. Onlangs zong zij de indrukwekkende cyclus van Hendrik Andriessen voor sopraan en orkest: 'Miroir de Peine' en maakte zij indruk met haar rol als Anne Frank in het oratorium 'Annelies' van James Witbourn.

Marjon werkte met vele dirigenten, zoals onder anderen Jos van Veldhoven, Peter Dijkstra, Harry van der Kamp, Klaas Stok en Stephan MacLeod. Naast haar solo-optredens zingt Marjon Strijk als freelancer in verscheidene professionele ensembles, zoals de Nederlandse Bachvereniging, het Nederlands kamerkoor en het Brabant Muzykcollege (solistenensemble). Sinds 2008 is zij vast verbonden aan het vermaarde solistenensemble Quink.

Zij werkte mee aan verschillende cd-opnamen, solistisch (Bachs Matthäus- en Johannes Passion, Bachcantates) en met Quink en het Brabants Muzyk Collegie. Ook in het theater heeft zij haar sporen verdiend, onder andere met een productie van Theater Sonnevand onder leiding van regisseur Flora Verbrugge. Dit was een voorstelling met liederen en duetten van Händel, Monteverdi en Purcell, die meermaals werd opgevoerd in Nederland en België.

Haar meest recente cd is een cd met popmuziek. Deze solo cd bevat 16 popsongs van de jaren '70 tot heden in bewerkingen voor orgel en sopraan ('Saving all my love for you'). Op dit moment reist zij met Henk Veldman, die de bewerkingen maakte, door Nederland in een concerttour met 24 optredens. Zowel de concerten als de cd werden zeer goed door pers en publiek ontvangen.

Tot slot richt Marjon zich op de liedkunst. Ze werkt met verschillende organisten en pianisten, onder wie Henk van Zonneveld, Ruud Huijbregts, David Boos en Ineke Opstal.

Stefanie True sopraan

De Canadese Stefanie True treedt met veel plezier op in Europa en Noord-Amerika en voelt zich als zanger zowel op het concertpodium en als in de opera thuis.

Recente hoogtepunten waren haar operarollen als Belinda in Purcells *Dido and Aeneas* met Fabio Bonizzoni (Tage Alte Musik Regensburg) en als Riana in Händels *Amadigi di Gaula* met Andrew Parrot en Sigrid T'Hoofs (Gottinger Händel Festspiele). Ze werkte samen met Vox Luminis en Opera2Day in de rol van Proserpina in Charpentiers *Orphée aux enfers*. Andere hoogtepunten waren de rollen van Euridice in Glucks *Orpheo ed Euridice* op Paleis Soestdijk met De Utrechtse Spelen, geregisseerd door Jos

Thie, en van Cephise in Campra's *L'Europe Gallante* met William Christie (Ambronay Festival). In 2011 won Stefanie de eerste prijs in de London Handel Singing Competition (Adair Prize) en de tweede prijs in de John Kerr Award Competition 2010 in Kent, UK. Zij studeerde zang bij Catherine Robbin aan de York University (Toronto) waar zij haar Bachelor of Fine Artsdiploma haalde in 2003. Daarna vervolgde zij haar studie aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag, bij Barbara Pearson, Diane Forlano, Jill Feldman en Michael Chance. Daar verwierf zij haar Masterdiploma Oude Muziek in 2009.

Ensemble Copper & Zink

Het in Nederland gevestigde blazersensemble Copper & Zink werd in 2008 opgericht door Andrew Hollock en wordt nu door hem en Nicholas Emmerson geleid. Het richt zich op de historische uitvoering van muziek uit de renaissance en de barok. De leden van het ensemble hebben elk een andere muzikale achtergrond en hebben veel ervaring opgedaan in vooraanstaande oude muziekensembles, zoals het Freiburger Barockorchester, Musica Amphion, Concerto Palatino, Gabrieli Consort, Vox Luminis en The Sixteen.

De antifonale muziek van de Venetiaanse School

in de late zestiende en de vroege zeventiende eeuw maakt de kern uit van het repertoire van Copper & Zink. De muziek uit deze bloeitijd van nieuwe vocale en instrumentele stijlen is de basis gebleven van succesvolle samenwerkingen met andere vocale ensembles, zoals het Luthers Bach Ensemble en Ribattuta. In het recente verleden is Copper & Zink nieuwe wegen ingeslagen en heeft het meegewerkt aan concerten met muziek van de vroege Vlaamse polyfonisten, de motetten van de Bachfamilie en de muziek voor koninklijke begrafenismuziek van Purcell.

Luthers Bach Ensemble

Barokorkest

Joanna Huszcza	viool I
Nadine Henrichs	viool II
Zdenka Prochazkova	altviool
Alba Encinas	altviool
Bodo Lönartz	altviool
Ania Katynska	basviool
Silvia Jiménez Soriano	violone
Emma Huijsser	harp
Arjan Verhage	theorbe
Robert Koolstra	klavecimbel
Vincent van Laar	orgel

Ensemble Copper & Zink

Nicholas Emmerson	zink
Jededia Allen	zink
Andrew Hallock	zink
Kate Rockett	trombone

Koor

Sopraan	Alt	Tenor	Bas
Nellie Bolhuis	Fenny de Boer	Maarten Romkes	Luuk Dijkhuis
Joske van der Hoeven	Eske Tibben	Joost Hurkmans	Henk Timmerman
Antje van der Tak	Marieke Bouma	Klaas Lyklema	Michiel de Vries
Sanne Brederoo	Benedict Hymas (solo)	Robert Sellier (solo)	Harry van der Kamp
Marije van der Kooij		Richard Resch (solo)	(solo)
Eline Jongsma			
Stefanie True (solo)			
Marjon Strijk (solo)			

Over het Luthers Bach Ensemble

Het Luthers Bach Ensemble is in 2006 opgericht vanuit de wens meer Bachcantates ten gehore te brengen op basis van de authentieke uitvoeringspraktijk. Het LBE is het enige Oude Muziekensemble in Noord-Nederland met een orkest en twee koren, een kleinkoor en een projectkoor. In de afgelopen jaren wist het LBE een kern van buitengewoon goede instrumentalisten aan te trekken. Het LBE stelt zich ten doel het publiek te betrekken bij de emotionele rijkdom en intense dramatiek van de barokmuziek, bijvoorbeeld door scenische uitvoeringen. Dat sluit aan bij de opvattingen uit de tijd van Bach dat muziek via de emotie inzicht verschaft in de essentiële aspecten van het leven. Het LBE is letterlijk en figuurlijk gegrondvest in de Lutherse Kerk in Groningen. Het gebouw aan de Haddingestraat heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld tot een belangrijk podium voor kleinere ensembles en kamermuziek. Daarnaast speelt het LBE op verschillende podia in Noord-Nederland, in de rest van Nederland en in Duitsland. De komst van het nieuwe Schnitgerorgel in 2017 is een belangrijke impuls voor muziekuitvoeringen in combinatie met dit orgel, een voor Nederland unieke combinatie.

LBE is een Algemeen Nut Beogende Instelling.

Komende uitvoeringen van het Lutherse Bach Ensemble

Cantates voor Epifanie

zaterdag 21 januari 2017 20.00 uur concert Lutherse kerk Groningen

zondag 22 januari 2017 10:00 uur cantatedienst Lutherse kerk Groningen

Programma

J.S. Bach, cantate BWV 32 Liebster Jesu, mein Verlangen

instrumentale werken (nader bekend te maken)

uitvoerenden

Luthers Bach Ensemble (solisten & barokorkest) o.l.v. Tymen Jan Bronda

Lucie Chartin (sopraan)

nnb (bas)

Entree

Groningen €25 | vriend €20, student €10 (vriend & student alleen via ticketshop, niet in de boekhandels verkrijgbaar)

Markus-Passion

reconstructie Robert Koolstra

vrijdag 17 maart 2017 19.30 uur Kruiskerk Burgum (o.v.)

zaterdag 18 maart 2017 19.30 uur Nicolaïkerk Appingedam (o.v.)

zondag 19 maart 2017 10:00 uur cantatedienst Der Aa-kerk Groningen

zondag 19 maart 2017 16:00 uur Martinikerk Doesburg zie ook www.stidomu.nl

Programma

J.S. Bach, Markus-Passion BWV247

Uitvoerenden

Luthers Bach Ensemble (ripiënisten & solisten & barokorkest) o.l.v. Tymen Jan Bronda

Stefanie True (sopraan)

Robert Kuizenga (altus)

Leon van Liere (tenor)

David Greco (bas)

Robert Buckland (Evangelist)

Henk Timmerman (Christus)

Requiem - Wolfgang Amadeus Mozart

op klassiek instrumentarium

zaterdag 6 mei 2017 concert Der Aa-kerk Groningen

zondag 7 mei 2017 concert Nicolaikerkerk Appingedam

Programma

Wolfgang Amadeus Mozart, Requiem in d-moll (KV 626)

en meer..

Uitvoerenden

Lutherse Bach Academie (projectkoor, solisten & barokorkest) o.l.v. Tymen Jan Bronda

Jubileumconcert Petruskerk Leens

17 juni 2017 20:00 uur concert Petruskerk Leens

Programma

Cantates van J.S. Bach & Dieterich Buxtehude | orgel soli door Tymen Jan Bronda

Uitvoerenden

Luthers Bach Ensemble (kleinkoor, solisten & barokorkest) o.l.v. Tymen Jan Bronda

Inwijding nieuwe barokorgel Lutherse Kerk Groningen

In het kader van het Schnitgerfestival 2017

Dinsdag 31 oktober 2017 Luthers Bach Ensemble (kleinkoor, solisten & barokorkest)

o.l.v. Ton Koopman

Donderdag 2 november 2017 20:00 uur Lutherse Kerk concert Nederlandse Bachvereniging

o.l.v. Jos van Veldhoven

Zaterdag 4 november 2017 15:00 uur concert Cordevento XL & Erik Bosgraaf Lutherse kerk

en meer...

Magnifieke aanbieding!

In 2014 bracht het Luthers Bach Ensemble de cd *Magnificat* uit, 72 minuten Bach van de bovenste plank.

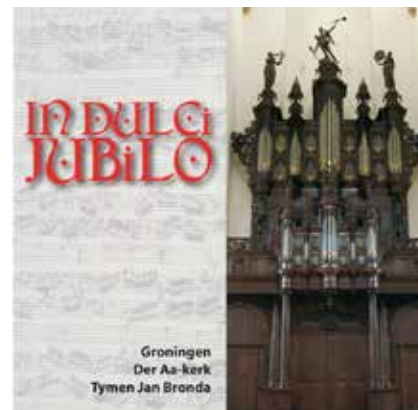

De kritieken waren zeer lovend en de eerste oplage is intussen uitverkocht. Vanwege de aanhoudende vraag heeft het LBE besloten tot een tweede persing, identiek aan de eerste, dus met doosje en tekstboekje. Voor onder de kerstboom! Wij kunnen U de CD aanbieden voor € 10,- Te koop tijdens onze concerten.

Magnificat, Luthers Barok Ensemble

Op deze cd staan van Johann Sebastian Bach het *Magnificat D-Dur BWV243* (met Laudens), het *Concerto d-Moll BWV1059R* en de *altsolocantate Gott soll allein mein Herze haben BWV169*. Solisten op deze cd zijn Stefanie True (sopraan); Robert Kuizenga (altus); Richard Resch (tenor) en Michiel Meijer (bas). Een en ander wordt gecompleteerd door het kleinkoor en barokorkest van het LBE.

In Dulci Jubilo, Tymen Jan Bronda

Trouw (Christo Lelie):

‘In een veelheid aan registraties laat Bronda het onvolprezen Schnitger-orgel verrukkelijk klinken, helder, zangerig, veelkleurig. (...) Een belangrijke reden om deze orgel-CD aan te schaffen is het inspirerende orgelspel van Tymen Jan Bronda.’

Orgelnieuws (Joost van Beek):

‘Naast speelplezier zijn souplesse en transparantie hier toepasselijke trefwoorden, en als de muziek daarom vraagt heeft het spel van Bronda een aanstekelijk drive (“In dir ist Freude”).’

De cd kan besteld worden voor € 18, 50 (incl. verzendkosten). Bij een bestelling graag dit bedrag vooraf overmaken op NL45 INGB 0004 8696 77 t.n.v. T. Bronda te Groningen onder vermelding van ‘In dulci jubilo’. Vergeet niet een email met uw adresgegevens te sturen naar info@tymenjanbronda.nl. De cd is ook tijdens dit concert verkrijgbaar.

In september 2013 nam Tymen Jan Bronda zijn nieuwste cd op, op het Schnitgerorgel van de Der Aa-kerk. Het programma bevat werken uit de vroeg- en laatbarok die op het lijf van het instrument zijn geschreven.

Ook zo genoten van
dit prachtige concert?

Dan is het nu tijd om thuis na te
genieten met een goed glas wijn.

Deze 'Schnitgerwijn' is te koop in de pauze en na
afloop van dit concert.

Colofon

Floormanagers: Titia Patberg, Ite-Harm Meerveld, Janneke Luttje, Hester de Ruiter

Fotografie: Titia Patberg

Filmopnames: Richard Bos

Geluidsopnames: Jan Willem van Willigen

Teksten: Ton Kee, Jos van Veldhoven

Vertaling & voetnoten: Abraham Wierenga

Drukbaar maken: Marlite Halbertsma (eindredactie)

Choir management: Betty Knigge

Ontwerp en opmaak programmaboekje: Lodidesign

Gastgezinnen: Hartelijk dank voor de geboden gastvrijheid aan musici en solisten.

Voor meer informatie en het laatste nieuws kijk op www.luthersbachensemble.nl

Het LBE is ook op Facebook te vinden, met al bijna 4.000 Vind-ik-leuks.

Word daar ook vriend van het LBE!

Sinds kort ook op Twitter!

Stichting LUTHERS BACH ENSEMBLE te Groningen

Postadres p/a Haddingestraat 19a 9711 KB GRONINGEN

e-mailadres info@luthersbachensemble.nl

IBAN NL70INGB0002878593 / BIC INGBNL2A

t.n.v. stichting Luthers Bach Ensemble Groningen

Kamer van Koophandel 02096248 ANBI nr. 65004

Wilt u zich aanmelden voor de LBE-mailinglist, stuur dan een mailtje naar
bovenstaand e-mailadres.

Management

Artist Management Agency (impresariaat)

Jurjen Toepoel

info@toepoel-artists.com

+31(0)6 45080741

Artistic Director (artistiek leider)

Tymen Jan Bronda info@tymenjanbronda.nl +31

(0)6 27035682

Managing Director (zakelijk leider)

Titia Siekmans titiasiekmans@gmail.com +31 (0)6

12964199

Inspiciënt: Ite-Harm Meerveld

Assistent Business Leader: Jikke Barwegen

Floor Manager: Titia Patberg

Choir Manager projectkoor: Betty Knigge

Bestuur

Ton Kee (voorzitter)

Broer Miedema (penningmeester)

Rolf Wierenga (secretaris)

Marlite Halbertsma (bestuurslid)

Bernard van Reemst (fondsenwerving)

Jan Bouma (bestuurlijk attaché)

Erwin de Vries (penningmeester beheer)

Raad van toezicht

Jan Willem van Willigen

Johan Boiten

Karel Knoll

Jeroen Knot

Jan Hendrik Kuiper

HOHE MESSE

LUTHERS BACH ENSEMBLE

Kleinkoor, solisten & barokorkest o.l.v. Tymen Jan Bronda. Sara Jäggi sopraan,
Maria Valdmaa sopraan II, Robert Kuizenga altus, Richard Resch tenor, Michiel Meijer, bas.

.....

VR 16 DEC 20:00 ADVENTSKERK ASSEN
ZA 17 DEC 20:00 MARTINIKERK DOESBURG
ZO 18 DEC 15:00 A-KERK GRONINGEN
VR 23 DEC 20:00 KRUISKERK BURGUM

.....

Entree: Groningen, Assen en Burgum €30, Doesburg €27,50 Ticketshop www.luthersbachensemble.nl of Boekhandel Godert Walter,
Boekhandel Daan Nijman Roden, Doesburg www.stidomu.nl | www.luthersbachensemble.nl

kunstraad groningen

Büchli-Fest-Meijerfonds

BOEKHANDEL
GODERT WALTER

Enmaplein
fondator

PROVINCIE GRONINGEN
CULTUURFONDS

JB Scholtenfonds